

نمادهای کارآمدی

عامل ترویج روستایی

■ مهندس محمد رضا عباسی

● اشاره

محققان، نویسندگان و دست اندرکاران ترویج روستایی، از کارکنانی که سیاستها و هدفهای ترویج را در پهنه روستاها به اجرا می‌گذارند؛ به اسامی مختلفی مانند: مروج، آموزشگر، کارگزار و... یاد می‌کنند. برخی از این عناوین، بیانگر تمامی وظایف و نقشهای این کارکنان نیستند و از این رو جامع به نظر نمی‌رسند. به طور مثال، مروج عموماً بر فعالیتهای ترویجی، آموزشگر بر نقش آموزشی و کارگزار غالباً بر وظایف سازمانی آنان دلالت دارد.

برای نگارش این نوشتار و با توجه به اهمیت آن، بنا به ضرورت، می‌بایست از عنوانی استفاده می‌شد که در برگزیده کلیه نقشها و وظایف کارکنان مزبور باشد. زیرا آنان در واقع نقش اصلی و کلیدی ترویج روستایی را بر عهده دارند و بر اساس سیاستها و اهداف ترویج، سعی در ایجاد تغییرات آگاهانه، نوآوری و نشر اطلاعات و مهارت‌های نوین، برای بهبود کمی و کیفی تولید و نیز توسعه بینش و درک فرد و جامعه روستایی را دارند. بدین ترتیب، پس از تفحص و بررسی، نگارنده عنوان "عامل ترویج روستایی"^۱ را بیشتر پسندید. زیرا در این عنوان تمامی نقشها، وظایف و ویژگیهای این کارکنان میدانی نظام ترویج نهفته است و کاملاً رسا و جامع به نظر می‌رسد.

● مقدمه

انسان موجودی پیچیده، تحول‌پذیر و اجتماعی است. تمامی انسانها در جنبه‌های مختلف رفتار، تعقل، و احساس با یکدیگر تفاوت‌های اساسی و عمیقی دارند. و "...فقط خداست که از نیرو و امکانات روانی انسان آگاه است..."^۲ این امر، بر وجود تفاوت‌های فردی در بین انسانها دلالت دارد. از این رو به جرأت می‌توان اظهار کرد به تعداد انسانهایی که بر روی کره خاکی زیست می‌کنند، گوناگونی آراه، سلیقه، روحیه، رفتار و... وجود دارد.

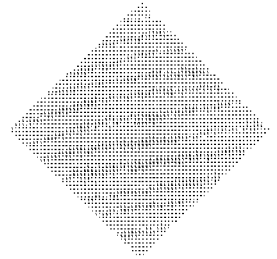
"عوامل ترویج" و نیز مردم روستا، از این قاعده مستثنی نیستند. عوامل ترویج روستایی^۳ به عنوان یک انسان و بنا به ماهیت شغل خود، با انسانهای روستایی در رابطه هستند. بدین ترتیب، نوع ارتباط آنها در عرصه فعالیتهای جمعی، یک ارتباط انسانی محسوب می‌گردد. یکی از مهمترین جنبه‌های ارتباطات انسانی "میان‌کنش" و یا "تعاملی"^۴ بودن آن است. یعنی فرد بر فرد، و نیز فرد و جامعه بر هم تأثیر می‌گذارند و متقابلاً از یکدیگر تأثیرپذیری دارند.

نقش اصلی عامل ترویج روستایی تأثیرگذاری بر مردم روستا است، تا قادر شود در آنها تحول و تغییر نگرش مورد نظر ترویج را به نحوی پی‌ریزی و به منصفه ظهور برساند. و یک زندگی اقتصادی -

اجتماعی توسعه یافته‌تر را برای آنان به ارمغان آورد. حال می‌توان یک بررسی اساسی مطرح کرد؛ یک عامل کارآمد^۱ و موفق ترویج از چه خصیصه‌هایی برای تأثیرگذاری مثبت و سازنده بر مردم روستایی بهره‌مند است؟

این سوالی است که بسیاری از "عوامل ترویج" در پی یافتن پاسخ آن هستند تا بدان وسیله در بستر فعالیتهای آموزشی - ترویجی خویش، موفق و سربلند باشند.

گرچه شمار زیادی از کارگزاران و عوامل ترویج به هنگام تحصیل در دانشگاه، شرکت در سمینارها، کنفرانسها و آموزشهای ضمن خدمت، مطالب زیادی را در باب نقشهای شغلی خویش شنیده، دیده و با خواننده‌اند. اما به هر دلیلی که تصور نمایید، در آغاز کار عموماً به عنوان یک عامل ترویج به دلیل آن که فاقد خصیصه‌های مورد نیاز این شغل بوده‌اند، با مشکلات فراوانی دست به گریبان شده‌اند و در برخی موارد حتی شغل خود را کنار گذاشته‌اند. در مواردی نیز مشاهده شده است که بعضی عوامل ترویج پس از سالهای متمادی تجربه و اشتغال، هنوز هم نتوانسته‌اند، از

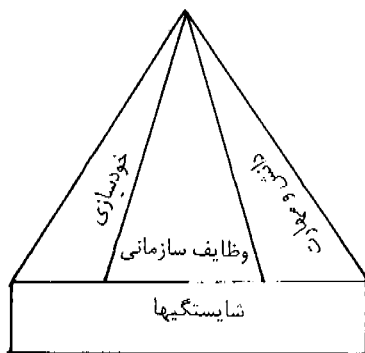

● عامل ترویج برای رسیدن به هدفهای مزبور، باید به طور مداوم دانش و اطلاعات خود را با آخرین، مفیدترین، و کاربردی ترین علوم و فنون، روشها، تکنولوژیها، نتایج تحقیقات و... هماهنگ و "به روز" سازد تا حرفی تازه برای روستاییان داشته باشد.

مهارت و بینش خویش، در تلاش است. وی کوشش می‌کند، آخرین یافته‌های علمی - آموزشی را کسب کند، تا در فرایند فعالیتهای ترویجی، موفق تر عمل نماید.

به این گونه می‌توان، نمادهای کارآمدی "عوامل ترویج روستایی" را در چهار گروه فوق، جای داد. اما حساسیت و اولویت با نمادهای گروه اول (شایستگیها) می‌باشد. زیرا این گروه از نمادها، در برگزیده اصول اساسی رفتارها و ارتباطات انسانی هستند و بدون برخورداری از آنها، جنبه‌های اجتماعی هر فعالیتی بی محتوا و کم‌اثر خواهد شد. از این رو، گروه اول، زیر ساخت مناسبی برای رشد، ارتقاء و اجرای سه گروه دیگر می‌باشد.

اگر بخواهیم، نمادهای مزبور را در ذهن مجسم و یک الگوی شماتیک برای آنها در نظر بگیریم؛ می‌توان، یک هرم سه وجهی را در نظر گرفت که نمادهای گروههای دانش و مهارت، وظایف شغلی، خودسازی سه وجه جانبی آن را تشکیل می‌دهند و این سه گروه بر قاعده آن (که بنا به اهمیت، زیر ساخت آنها را تشکیل می‌دهد) پا بر جایند و استقرار می‌یابند. این قاعده همان شایستگیها می‌باشد. شکل شماره یک این مطلب را نشان می‌دهد.

شکل شماره یک - هرم سه وجهی نمادهای کارآمدی "عوامل ترویج روستایی"

گردآوری نمود و به علاقمندان ارائه داد. در یک نگاه کلی ولی عمیق، می‌توان نمادهای کارآمدی "عوامل ترویج روستایی" را در چهار گروه زیر جای داد:

۱ - شایستگیها - مجموعه‌ای از خصایص انسانی هستند که یک "عامل کارآمد ترویج"، در ارتباطات انسانی خویش با مردم روستا، آنها را به بهترین شیوه به کار می‌گیرد. با این کار، او به درون مردم روستا راه می‌یابد و بدان وسیله آنچه را که می‌خواهد - اعم از آموزش، نوآوری، تغییر نگرش و ... در روستاییان ایجاد می‌کند. این خصایص انسانی سنگ بنای هر گونه ارتباطات موفق انسانی و از جمله فعالیتهای ترویجی محسوب می‌شوند.

۲ - دانش و مهارت - عامل کارآمد ترویج با شایستگیهایی که دارد به قلب روستاییان نفوذ کرده است. اکنون، وی نیاز به بستری مطمئن دارد که ارتباط خویش را تداوم بخشد و روستاییان از وی روی برنگردانند. این بستر همانا دانش و مهارتهای وی در زمینه آموزش، تدریس، یادگیری و... روشهای انتقال پیام است. وی باید پیام‌های خود را که منادی تغییر و تحول هستند به شیوه‌ای ارسال کند که روستاییان پیام را بسیار آسان و سریع و در کمترین زمان، دریافت نمایند، به نحوی که بلافاصله بعد از آموزش، آنها به تنهایی آموخته‌های خویش را به کار گیرند.

۳ - وظایف سازمانی - عوامل کارآمد ترویج، به عنوان کارکنان میدانی نظام ترویج روستایی، قلمداد می‌گردند. از این رو، عواملی برای اجرای سیاستها و هدفهای نظام ترویج، محسوب می‌شوند. بدون شک کارکنان کارآمد و موفق، به وظایف سازمانی خویش آشنا هستند و در اجرای هر چه بهتر آنها می‌کوشند.

۴ - خود سازی - عامل کارآمد ترویج به عنوان یک فرد هدفمند و متعالی، همواره برای ارتقای دانش،

جمله عوامل موفق و کارآمد ترویج، محسوب گردند. این امر ممکن است دلایل متعددی داشته باشد. از جمله:

- دانشکده‌های کشاورزی که به تربیت کارشناس آموزش و ترویج مشغولند، در کار خود موفقیت چندانی نداشته‌اند.

- عوامل ترویج "بعد از اتمام تحصیلات و در جریان فعالیتهای شغلی، برای توسعه و تقویت توانمندیهای شغلی خود، اهتمام نورزیده‌اند.

- سازمانهای مسوول ترویج روستایی، فرصتهای لازم را در اختیار آنان نگذاشته‌اند تا از طریق آموزشهای ضمن خدمت به توانمندیهای لازم دست یابند.

- این افراد فاقد عشق و علاقه‌ای که لازمه انتخاب این شغل است، می‌باشند.

- و...

(چون بررسی مسائل فوق از حوصله این مقاله خارج است، تنها به اشارات فوق بسنده می‌گردد.)

● نمادهای کارآمدی عامل ترویج:

پاسخ به این سؤال که یک "عامل کارآمد ترویج" از چه خصیصه‌هایی بهره می‌برد، به علت طیف گسترده نظرات، منابع و براکنده‌گوییهای زیاد قدری مشکل است. اما با کمی تأمل می‌توان از طریق یک نگاه عمومی به‌الگویی که نشانگر نمادهای کارآمدی "عوامل ترویج روستایی" باشد، دست یافت. زیرا در صورت داشتن یک الگو، می‌توان تمامی خصیصه‌ها و اصطلاح نمادهایی که "عوامل ترویج" را به کارایی و اثر بخشی هدایت می‌کند، یک جا

حال به معرفی نمادهای مزبور می‌پردازیم و برای هر یک شرح اجمالی ارائه می‌شود. زیرا قطعاً شما هم معتقدید که برای هر یک از نمادهایی که در پی می‌آید مطالب زیادی می‌توان گردآوری کرد. قبل از هر چیز ذکر چند یادآوری الزامی است.

- نکته اول این که؛ نگارنده آگاه است که نهادهای مزبور، مانند حلقه‌های زنجیر به هم پیوسته‌اند و همه آنها بر یکدیگر تأثیرگذار و متعامل هستند. در واقعیت امر نیز، نمی‌توان یک حد و مرز مشخص بین آنها قایل شد، چرا که مجموعه آنها، رفتار هر فرد را تشکیل می‌دهند.

- نکته دیگر آن است که نمی‌توان، کلیه رفتار، منش، احساس و ... یک فرد از جمله "عامل ترویج روستایی" را در چهار نمادی که در این مقاله آمده است، محدود کرد. انسان موجودی ناشناخته و مرزهای وی بی‌کران است. بنابراین نمادهای دیگری را می‌توان برای وی متصور شد.

- آخر اینکه، با توجه به مطالب گذشته، نمادهایی که در هر گروه جای گرفته‌اند، به ترتیب حروف الفباء معرفی شده‌اند. چون ترتیب و اولویتی جدی و منطقی برای آنها نمی‌توان، قایل شد.

شایستگی‌ها

هر فرد وابسته به یک جامعه، از سایر افراد جامعه خویش، تأثیر می‌پذیرد و متقابلاً بر آنها تأثیر می‌گذارد. به عبارتی دیگر؛ فرد و جامعه در یک فرایند تعاملی به سر می‌برند.

از آنجا که آموزش و ترویج، فرایندهایی اجتماعی هستند، پس فرایندهایی مشارکتی و تعاملی نیز می‌باشند. "عامل ترویج روستایی" هم فردی است که با جامعه روستایی در تعامل است و قصد دارد، بر یکایک افراد و گروههای آن جامعه، تأثیرگذارد. این تأثیرگذاری، در یک فرایند منطقی، از طریق ایجاد تغییر در نگرش و رفتار روستاییان، تبلور خواهد یافت.

افرادی که می‌خواهند به صف "عوامل توسعه و ترویج روستایی" درآیند، قبل از هر چیز، برای ایفای موفقیت‌آمیز این نقش، باید تصمیمگیری کنند. آنان باید از صفات، ویژگیها، توانمندیها و در مجموع از شایستگی‌هایی برخوردار باشند که با هنجارهای

جامعه روستایی، سازگار باشد. اگر چنانچه یک یا مواردی از این شایستگیها را در خود ضعیف می‌بینند، به طور جدی باید تصمیم بگیرند که وارد این نقش و حرفه نشوند یا برای کسب و تقویت آنها، بسیار تلاش کنند. تنها در این صورت است که موفقیت آنان، تضمین خواهد شد. برخی از این شایستگیها به قرار زیر است:

۱- آراستگی - عامل ترویج روستایی، برای فرهنگ، اعتقادات و باورهای جامعه روستایی، ارزش و احترام قایل است و همواره خود را با آنها هماهنگ می‌سازد. "عوامل ترویج" دقیقاً می‌دانند که در هر موقعیت، از کدام آرایش ظاهری بهره جویند. آنان لباس خود را طوری انتخاب می‌کنند که با لباس رسمی و رایج محلی و ملی منطقه انطباق داشته باشد. زیرا می‌دانند، آراستگی هر فرد، در برقراری ارتباط، نقش

مهمی ایفا می‌کند و جلب نگرش مثبت دیگران را به همراه دارد.

عامل ترویج برای اثر بخش کردن و تقویت این نگرشهای مثبت، هنگامی که خود را برای آموزش عملی یک مهارت به روستاییان آماده می‌کند، لباس کار می‌پوشد و زمانی که قصد ملاقات و گفتگو با آنها را دارد یا به اتفاق به یک بازدید علمی می‌روند و ... بالاخره در هر موقعیت لباس مناسب بر تن می‌کند و ...

۲- اخلاق نیکو - عامل ترویج روستایی همیشه با خوی و خلق خوش و با لبخند بر چهره با روستاییان مواجه می‌شود. روحیه فداکاری، ارادت، صداقت و دوستی خود را برای آنان به نمایش می‌گذارد. از بی احترامی، پرخاشگری، غیبت و از تمسخر فرهنگ و باورهای روستاییان، پرهیز می‌کند.

"عامل ترویج" به حرفه خویش متعهد است. اخلاق حرفه‌ای او حکم می‌کند، رفتار خویش را به

شیوه‌ای تنظیم کند که صفات برجسته انسانی را در برخورد با دیگران به کارگیرد و تنها در این صورت است که روستاییان گرد او جمع می‌شوند و با جرأت، جسارت و شهامت بیشتری به قبول نوآوری همت می‌گذارند.

"عامل ترویج روستایی" نظام و ساختار اجتماعی روستا را باور دارد. وی در راستای هدفها و سیاستهای نظام ترویج روستایی، وظایف خویش را با علاقه‌مندی به اجرا می‌گذارد و صحنه روستا را - مگر در مواقع ضروری - ترک نمی‌کند. مادامی که در روستا حاضر است، وظایف شغلی خود را منوط به ساعات کار اداری نمی‌سازد و هر ساعت از شبانه روز و در هر کجا برای پیشبرد چرخهای توسعه روستا با رویی خوش و اخلاق پسندیده به استقبال روستاییان می‌رود و ...

۳- ارتباط - عامل ترویج روستایی، همیشه در

● افرادی که می‌خواهند به صف "عوامل توسعه و ترویج روستایی" درآیند، قبل از هر چیز، برای ایفای موفقیت‌آمیز این نقش، باید تصمیمگیری کنند آنان باید از صفات، ویژگیها، توانمندیها و در مجموع از شایستگی‌هایی برخوردار باشند که با هنجارهای جامعه روستایی، سازگار باشد.

تلاش است که بدانند، چگونه مشارکت داوطلبانه روستاییان را برای پذیرش نوآوری و نیز شرکت فعالانه در آموزشهای ترویج جلب کنند. برای این کار نیز، به طور مستمر کوشش می‌کند، نحوه برقراری ارتباط با روستاییان را در یاد، تا بدین وسیله در اجرای وظایف خویش موفق گردد. از این رو، "عوامل ترویج روستایی" به فنون ارتباط - کلامی و غیر کلامی - تسلط دارند و با استفاده از آن - فنون - روستاییان را به سوی خود و فعالیتهای آموزشی - ترویجی، جلب می‌کنند. بنابراین، عوامل ترویج به این نتیجه رسیده‌اند که مهارت برقراری ارتباط، سنگ بنای فعالیتهای آموزشی - ترویجی است و ...

۴- اعتقاد - عامل ترویج روستایی "فلسفه و هدفهای نظام ترویج روستایی را به مثابه اصلی‌ترین موتور محرکه توسعه روستایی می‌پندارد. از این رو، به شغل و حرفه خود اعتقاد شدید دارد. ولی هر فعالیت آموزشی - ترویجی را با علاقه و انگیزه کافی و نیز با

عایت اصول صحیح علمی - ترویجی طراحی می‌کند. معتقد است که اجرای آن موجب رشد و توسعه جامعه می‌شود.

عامل ترویج برای تحقق هدفهای نظام ترویج روستایی، با همت و تلاشی خستگی ناپذیر و از روی علاقه وافر، ابتکار و خلاقیت خویش را به کار می‌گیرد، تا اشاعه نوآوری را جهت توسعه فرد و جامعه، تولید بیشتر و بهتر و نیز ارتقای سطح زندگی روستاییان، میسر سازد و ...

۵ - اعتماد به نفس - عامل ترویج روستایی، شرط لازم برای پیشبرد هدفهای ترویج را داشتن اعتماد به نفس می‌داند. وی معتقد است حرفه آموزشگری، قاطعیت و قدرت منطقی اظهار نظرات و عقاید را می‌طلبد. از این رو، آن گروه از عوامل ترویج که دچار تزلزل، کمروبی و عدم توانایی در اظهار نظر

قبل به اطلاع روستاییان و مخاطبین خود می‌رساند و هرگز وقت شناسی و حضور به موقع را فراموش نمی‌کند. اجرای آموزشهای گروهی او چون قبلاً برنامه‌ریزیهای لازم را انجام داده از نظم خاصی برخوردار است و به طور کلی، معتقد است که اگر وی نظم و انضباط را در امور خویش رعایت نماید. موجب اشاعه و توسعه این بینش در جامعه خواهد شد. از سوی دیگر، "عامل ترویج"، در فرایند آموزش و ترویج نظم و انضباط را یک عامل مهم برای ایجاد انگیزه یادگیری در یادگیرندگان می‌داند و هرگز از این امر غافل نمی‌شود و ...

۷ - ایمان - عامل ترویج روستایی، نه تنها به خاطر احترام گذاشتن به باورهای دینی و مذهبی حاکم بر جامعه، بلکه به موجب اعتقادات خویش، در کلیه مراحل زندگی فردی و اجتماعی و شغلی، خدا را از یاد

● "عامل ترویج" به حرفه خویش متعهد است. اخلاق حرفه‌ای او حکم می‌کند. رفتار خویش را به شیوه‌ای تنظیم کند که صفات برجسته انسانی را در برخورد با دیگران به کارگیرد و تنها در این صورت است که روستاییان گرد او جمع می‌شوند و با جرأت، جسارت و شهامت بیشتری به قبول نوآوری همت می‌گمارند.

نمی‌برد. تمامی فعالیتهای خود را با اتکال به خداوند و برای رضای او اجرا می‌کند. در کلیه مراسم و مناسبتهای مذهبی، قبل از دیگران حضور می‌یابد و ضمن مشارکت فعال در این گونه امور، کوشش می‌کند همکاری و مشارکت روستاییان و بویژه جوانان روستایی را بیش از پیش جلب نماید. وی همزمان با فعالیتهای شغلی، جوانان روستایی را در جهت خدانشناسی، پیروی از قرآن و سنت و سیره ائمه معصومین (ع)، هدایت و ارشاد می‌کند و ...

۸ - بیان - عامل ترویج روستایی، می‌داند که وی یک آموزشگر و رهبر آموزشی است. اجرای وظایف آموزشی، مدیریت و رهبری مردم، نیازمند برقراری ارتباط قوی با آنان است؛ بنابراین خود را با فنون ارتباط و ارتباط شناسی تجهیز می‌کند و بویژه ارتباط کلامی - شفاهی - خویش را، تقویت می‌کند. لازمه انتقال اطلاعات، مهارت و ایجاد نگرشهای

می‌باشند، نمی‌توانند، نقش خود را به خوبی ایفا کنند. اجرای وظایف ترویجی به دو دسته دانش و مهارت مهم نیاز دارد. یکی مهارت آموزشگری و دیگری دانش تخصصی در زمینه مطالب و مهارتهایی که باید آموزش داده شوند. متأسفانه برخی از عوامل ترویج با وجودی که از دانش و اطلاعات خوب و مناسبی برخوردارند، به علت نداشتن اعتماد به نفس، توانایی آموزش و انتقال مطالب و مهارتها را به روستاییان ندارند. به همین دلیل با شکست مواجه شده، از کار دست می‌کشند و ...

۶ - انضباط - عامل ترویج روستایی، نظم و انضباط را سر لوحه فعالیتهای خویش قرار میدهد. از این جهت تکلیف روستاییان را برای آگاهی از برنامه کاری خود روشن می‌سازد. ساعات کار روزانه خود را که در محل کار حاضر می‌شود یا اوقاتی را که برای آموزش، بازدید، مصاحبه و ... اختصاص می‌دهد. از

جدید به روستاییان، برخوردار بودن از ارتباط قوی کلامی و بیانی، است. به این دلیل عامل ترویج، باید از بیان شیوایی برخوردار باشد و فنون سخنرانی، مکالمه و گفتگو را به خوبی بداند.

"عامل ترویج روستایی"، زبان و ادبیات فارسی را به خوبی می‌داند و به کار می‌گیرد. علاوه بر آن، در صورت غیر بومی بودن، تلاش می‌کند، لهجه محلی منطقه تحت فعالیت خود را یاد بگیرد. زیرا از این راه، برقراری ارتباط آسانتر و اثر بخش تر خواهد شد.

آن گروه از "عوامل ترویج" که زبان فارسی یا محلی را به خوبی نمی‌دانند، قطعاً نمی‌توانند، دانش و مهارتهای مورد نظر را به یادگیرندگان منتقل نمایند. در صورت وجود چنین نقیصه‌ای، نه تنها "عامل ترویج" در کار خود با ناکامی مواجه می‌گردد، بلکه، برخی مردم و همکاران وی، او را فردی ناشی، کم تجربه یا بی‌سواد می‌انگارند و ...

۹ - بیفتش - عامل ترویج روستایی، جهت اشاعه و متقاعد ساختن روستاییان در پذیرش دانش، مهارت و نوآوری تلاش می‌کند و از آنجا که آگاه است، تحقق این امر، در بزرگسالان روستایی، فرایندی پیچیده است؛ کوشش می‌نماید در زمینه‌های کشاورزی، دامپروری و هرگونه اموری که به روستا و روستایی مربوط می‌شود، بینش و گستره فکری خود و روستاییان را وسعت بخشد. او با مطالعه آخرین رخدادهای علمی، تحقیقاتی، اجرایی و آموزشی ایران و جهان روستاییان را از مزایای به کارگیری آنها - از طریق نمونه‌های بارزی که قابل مشاهده هستند، آگاه می‌سازد. پیامدین امر، ایجاد بینش و درک بهتر و نیز ایجاد شوق و ذوق برای پذیرش و تغییر است. از سوی دیگر، عامل ترویج باید، این شیوه تفکر را در خود و روستاییان تقویت کند که تمامی رخدادهای زندگی روستایی - شهری به هم پیوسته و از یکدیگر تأثیرپذیر هستند. روستایی نباید خود را بی‌نیاز از شهر و بالعکس، احساس نماید. زیرا که تمام وقایع، موقعیتهای و وضعیتهای یک کشور، به منزله یک نظام هستند. (نگرش سیستمی)، و هرگونه اتفاقی که در هر کجای ایران رخ دهد، بدون شک پیامدهای آن به روستاییان نیز منتقل می‌شود و ...

۱۰ - تندرستی - عامل ترویج روستایی تا شام در فعالیت است. هر روزه بنا به دلایل و طبیعت شغل خود، مزارع، باغها، دامداریها، منازل، شورای اسلامی، مسجد، فروشگاه تعاونی، و بالاخره جای جای روستا را، زیر پا می‌گذارد. همچنین برنامه‌های آموزشی - ترویجی متفاوت اجرا می‌کند و ملاقات و بازدیدهای طولانی با روستاییان دارد. بنابراین، همواره فکر و جسم او بسیار فعال است، از این رو "عامل ترویج"، باید از سلامتی و تندرستی کافی برخوردار باشد. وی ناچار است برای اجرای وظایف شغلی فوق، به تربیت بدنی و ورزش روی آورد. به این جهت، مثل معروف "عقل سالم در بدن سالم است"، فرا راه "عوامل ترویج" قرار می‌گیرد. یک امر بدیهی است که افرادی که از سلامتی کامل برخوردار نیستند، با کوچکترین فعالیتی، فکر و جسم آنها خسته می‌شوند و به زودی تحمل و شکیبایی خود را، که لازمه کار آموزشی - ترویجی (بویژه برای بزرگسالان) است، از دست می‌دهند. در نتیجه، روستاییان از وی ناامید شده، اغلب از او دست می‌کشند و...

روستاییان را کشف می‌نماید و برای آنها راه حل پیدا می‌کند. از این رو، کشف، تشخیص و تعیین مسائل و مشکلات و یافتن راه حل آنها، فرایندی است که ریشه در ابتکار و خلاقیت "عامل ترویج" دارد.

در خود تقویت می‌کند که مردم روستا را به چشم افرادی صاحب نظر، نگاه کند و با دیده احترام به آنان بنگرد.

"عوامل ترویج روستایی" دارای تفکر خلاق هستند و می‌دانند، تفکر خلاق و یادگیری منطقی دو رویکرد به هم پیوسته هستند. به عبارت دیگر، هرگونه فعالیت آموزشی - ترویجی، نیاز به خلاقیت، ابتکار و جدیت دارد، زیرا این گونه فعالیتها، برای یادگیری عمیق و پایدار در یادگیرندگان، طرح ریزی و اجرا می‌شوند. پس چنانچه آموزشگر، مبتکر و خلاق نباشد، نه تنها نمی‌تواند، برای یادگیرندگان یادگیری را به ارمغان آورد، بلکه روش تفکر خلاق و منطقی را نمی‌تواند، به مخاطبین خود القاء نماید. از سویی دیگر، یکی از مهمترین هدفهای ترویج، یعنی اشاعه نوآوری، زاینده خلاقیت و ابتکار است. هدایت و حمایت روستاییان در پذیرش نوآوری نیز، به خلاقیت و جدیت نیاز دارد و...

"عامل ترویج"، آگاه است که احترام، فروتنی و تواضع، کلید موفقیت شغلی وی می‌باشد. اگر او رفتار مردمی و هنجارهای پذیرفته شده جامعه روستا را مراعات نکند، مردم از وی دوری می‌جویند. در تمامی جوامع، تواضع و خشوع عاملی است که گرایش مثبت مردم را برای دوستی، همکاری و مشارکت به دنبال دارد. از آنجا که اساس فعالیتهای ترویجی، بر مشارکت، همکاری و همیاری، گذاشته شده است، "عامل ترویج روستایی" این امتیاز بزرگ (تواضع) را، برای پیشبرد هدفهای شغلی خویش، هرگز از دست نمی‌دهد و...

۱۱ - توجه به نیازها - "عامل ترویج روستایی" همانند محققان و پژوهشگران اجتماعی، از نگاهی تیزبین برخوردار است. وی در طول ساعات متمادی کار روزانه، این احساس را در خود تقویت می‌کند که روستاییان از چه چیزی رنج می‌برند؟ چه امید و آرزوهای دارند؟ چه نیازهایی دارند که خود بر آن واقف نیستند؟ و... براین اساس به تحقیق و کنکاش می‌پردازد، تا نیازهای فردی و اجتماعی روستاییان را در کلیه جنبه‌های زندگی کشف کند و برای رفع آنها برنامه ریزی نماید و به روشهای گوناگون مانند: آموزش، احساس همدردی، مشاوره و... آنها را بر طرف سازد. اضافه بر این، "عامل ترویج" هیچ گاه از کنار رخدادهای غیر معمول، و عکس‌العملهای غیر طبیعی روستاییان، بی تفاوت نمی‌گذرد و...

۱۳ - خلاقیت - "عامل ترویج روستایی"، اگر چه، تحت نظارت سازمان و کارکنان مافوق خود به تلاش مشغول است، اما این بخشی از وظایف وی محسوب می‌گردد. در بسیاری از موارد، شخصاً برنامه ریز و مجری فعالیتهایی است که به حل مسائل روستاییان منتهی می‌شوند. جدای از هدفهای سازمانی که از طریق بخشنامه‌ها و دستورات کتبی یا شفاهی به وی ابلاغ می‌گردند، به تنهایی مسائل و نیازهای

۱۲ - تواضع - "عامل ترویج روستایی"، این امر را پذیرفته است که روستاییان نیز، دارای عقاید و نظریاتی هستند که دوست دارند در مواقع مقتضی، آنها را ارائه و اظهار کنند. از این جهت، این احساس را

بزرگ را عهده‌دار می‌گردد، باید از دانش تخصصی لازم، برخوردار باشد. اگر چه، عوامل ترویج در دوران تحصیلات رسمی خویش، برخی اطلاعات و مهارت‌ها را اندوخته‌اند، ولی هرگز کافی نیست.

دنیای امروز را عصر انفجار اطلاعات نام نهاده‌اند. زیرا تولید فزاینده اطلاعات، به حدی است که کشورهای پیشرفته برای دانش و اطلاعات مفید - تاریخ مصرف - تعیین می‌کنند. از این رو، دانش و اطلاعات به همان سرعتی که تولید می‌گردند؛ کهنه، منسوخ و از رده خارج می‌شوند. بنابراین، اندوخته‌های دوران تحصیل برای عوامل ترویج که داعیه آموزش اطلاعات، روشها و مهارت‌های نوین را دارند، هرگز کافی به نظر نمی‌رسند.

عوامل ترویج، به طور مدام دانش خود را با مطالعه کتاب، نشریه، وسایل ارتباط جمعی، بازدید، مسافرت و ... ترمیم و تکمیل می‌سازند، تا قادر شوند، بهترین، مفیدترین و جدیدترین اطلاعات را در اختیار روستاییان قرار دهند. در همین راستا کوشش می‌کنند، زمینه‌های تجربی به کارگیری آن اطلاعات را در عرصه جهان، ایران و مناطق همجوار، شناسایی کنند، تا دانش نظری خود را با این تجارب واقعی ممزوج نموده، بتوانند روستاییان را با واقعیت‌های موجود آشنا سازند. همچنین شناخت کافی از اصول آموزش و پرورش، جامعه شناسی روستایی، روانشناسی اجتماعی، ویژگی‌های بزرگسالان و ... برای موفقیت عوامل ترویج، ضروری هستند که باید، در این زمینه‌ها نیز، بر دانش خود بیفزایند و ...

۱۵ - رهبری - عامل ترویج روستایی، در واقع یک "رهبر" است. او در زمینه آموزش و ترویج، نه تنها نقش آموزشگری را به عهده دارد؛ بلکه رهبر آموزش - گیرندگان نیز محسوب می‌گردد. نقش رهبری عامل ترویج، به وظایف وی در فرایند توسعه فرد و جامعه برای تغییر، تحول و تکامل مربوط می‌شود. او در نقش یک رهبر، روستاییان را به سوی آموزش دانش، مهارت‌ها، روشها و اسلوب نوین هدایت می‌کند؛ تا ضمن آموختن، بتوانند با خودیاری و همیاری به طور مستقل، آنها را به کار گیرند. در حقیقت روستاییان، نظام ترویج، سیاستگذاران و برنامه‌ریزان و ... همگی برای تحقق هدفهای توسعه اقتصادی و اجتماعی

جامعه روستایی و گسترش تغییرات، تحولات و نوآوری، چشم به رهبری "عامل ترویج" دوخته‌اند. زیرا، او می‌تواند روستاییان را به سوی هدفها و امیدهای آنان رهبری، هدایت و حمایت کند و ...

۱۶ - رشد و کمال - عامل ترویج روستایی فردی است که از جنبه‌های عقلی و روانی به رشد و کمال مطلوب رسیده‌است. او هرگز اسیر احساسات و تنشهای درونی خود، نمی‌شود. عامل ترویج به نقاط ضعف و قوت خویش آگاه است. محدودیتها و توانمندیهای خود را تشخیص می‌دهد و برای رفع محدودیت‌های خویش، از هیچ کوششی دریغ نمی‌ورزد. وی فردی منطقی و انتقاد پذیر است. او همیشه بر پایه داوریه‌های سنجیده، تصمیمگیری و سپس عمل می‌کند. توانایی کار با دیگران - روستاییان و همکاران - را یک عامل موفقیت خود می‌داند و کسی را که نتواند، برای اجرای فعالیتهای ترویجی با روستاییان به تفاهم برسد، فردی خام، کم تجربه و احساساتی محسوب می‌نماید. آن گروه از عوامل ترویج که جوان و تازه کار هستند، باید حتماً به این امر آگاه باشند و ...

۱۷ - شخصیت - عامل ترویج روستایی در واقع روشنگر، آموزشگر و انگیزشگر است. او برای ایفای چنین نقشهایی، نیاز به تواناییهای خاصی دارد. اگر روشنگراست؛ باید روستاییان او را پذیرفته باشند. اگر آموزشگر است، باید یادگیرندگان تمایل داشته باشند او را الگوی خود تلقی کنند و اگر انگیزشگر است، باید توانایی تأثیرگذاری بر مردم را، دارا باشد.

گرچه جدا کردن نقشهای فوق، چندان مناسب نیست، ولی هر یک صفات خاصی را به میزان بیشتری طلب می‌کند. از جنبه دیگر، تمامی نقشهای وی یک صفت مشترک را می‌طلبند و آن نمونه و الگو بودن عامل ترویج روستایی است. به دیگر سخن، تمامی نقشهای او متأثر از یک "شخصیت والا" هستند. "عوامل ترویج" باید بدانند، چگونه با خانوار روستایی (مرد، زن، فرزندان)، سایر کارگزاران و همکاران نظام ترویج، کارکنان بخشهای دولتی و غیر دولتی و ... رفتاری دلپذیر، صادقانه و در عین حال

تأثیرگذار داشته باشند. آنان باید بدانند، که چگونه یک ملاقات و گفتگو، بازدید، فعالیت آموزشی، نشر نوآوری و ... را به طو رصحيح و مؤثر انجام دهند. آداب و معاشرت با دیگران را به گونه‌ای در خود تقویت کنند که روستاییان به سوی آنان جذب شوند. آن چنان خود را با محیط اجتماعی سازگار کنند که برای روستاییان شخصیتی جالب و جذاب باشند. اگر یک عامل ترویج روستایی از چنین شخصیتی بهره‌مند باشد، در حقیقت سبب شده است که روستاییان نسبت به هدفها، اصول و برنامه‌های آموزشی - ترویجی نظام ترویج، نگرشی مثبت پیدا کنند و این یکی از رمزهای موفقیت خواهد بود و ...

۱۸ - مشارکت - عامل ترویج روستایی، می‌داند که یکی از هدفهای عمده نظام ترویج روستایی تشویق و تقویت مشارکت روستاییان در کلیه مسائل و رویدادهای زندگی آنان است. از این رو تلاش می‌کند، مشارکت مردمی را برای توسعه فرد و جامعه، در هر زمینه و شرایطی رونق دهد. بدون شک، لازمه موفقیت برای به منصفه ظهور رساندن این هدف، تحریک و تقویت این احساس در خود او - عامل ترویج - است که از اولویت برخوردار است.

عامل ترویج، نه تنها به کلیه کارکنان ترویج، بلکه به کارگزاران وزارتخانه‌ها و مؤسسات و نهادهای دولتی - و حتی بخش خصوصی - تمایل به همکاری و مشارکت از خود نشان می‌دهد. او می‌داند که وی، حلقه‌ای از سلسله حلقه‌های نظام اجرایی کشور است و سایر بخشهای دولتی و غیر دولتی نیز، تکمیل کننده این سلسله خواهند بود. همه اینها تنها با مشارکت، همکاری و هماهنگی؛ بایکدیگر، می‌توانند به اهداف توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه دست یابند و ...

۱۹ - نگرش صحیح - عامل ترویج روستایی نسبت به روستاییان، نظام ترویج، پدیده‌های جدید علمی، تکنولوژی‌های جدید حرفه مروجی و ... دارای نگرشی مثبت، صحیح و منطقی است. وی به این امر آگاه است که چون این حرفه را (بنا به هر دلیلی) انتخاب کرده است، باید تا سر

خدامکان به مسؤولیت‌های خویش وفادار بماندند در اجرای وظایف کوشا باشند.

عامل ترویج "به نیاز، عقاید و فرهنگ روستاییان و همچنین فلسفه، هدفها و قوانین ترویج، با دیدی مسؤولانه و محترمانه نگاه می‌کند و خود را متعهد می‌نماید که هر گونه برنامه و فعالیت‌های آموزشی - ترویجی خویش را با آنها سازگار و هماهنگ کند. عامل ترویج، تلاش می‌کند، محیط را برای رشد و توسعه جامعه و نیز ارمغان یک زندگی سرفره برای روستاییان هموار کند و در بستر این حرکت، هیچ‌گاه یک عامل ناهنجار نباشد و ...

۲۵ - هوش - عامل ترویج روستا اگر چه، شغل و وظایف نسبتاً پیچیده‌ای دارد. ولی با این وجود هرگز، هوش فوق‌العاده‌ای نیاز ندارد. عوامل ترویج مانند اکثریت مردم از بهره هوشی متوسط برخوردارند. آنچه که شغل "عامل ترویجی" را از برخی مشاغل متمایز می‌سازد، چند وجهی بودن آن است. یک مروج روستا، باید از دانش و مهارت تخصصی کافی برخوردار باشد و از برخی صفاتی که جنبه ذاتی دارند، مانند رهبری، ابتکار، خلاقیت و ... به میزان کافی بهره‌مند باشد. قدرت تجزیه و تحلیل، نگاه تمیزبین، مهارت آموزشی و ... را نیز، در خود تقویت نماید. به طور کلی، نه روستاییان و نه نظام ترویج و ... از "عامل ترویج روستا" انتظار ندارند که او کوهی از اطلاعات، دریایی از مهارت و دارای حافظه‌ای شگفت‌انگیز باشد. تنها از وی انتظار می‌رود، ضمن آن که از یک بهره هوشی معمولی برخوردار است، به روستا و روستاییان عشق بورزد، برای ارتقاء دانش خود بکوشد، خلاقیت و ابتکار را در وجود خویش تقویت نماید، به وظایف سازمانی خود آگاه باشد و به آنها عمل کند، تا بتواند ضمن انتقال آگاهی‌های جدید به گروه‌های هدف برنامه‌های آموزشی خود، مآلاً جامعه روستایی را برای نیل به یک زندگی مطلوب از وجود خود بهره‌مندگرداند و ...

دانش و مهارت

هر فردی که به مشاغل آموزشی مشغول می‌گردد؛ قبل از هر چیز، باید فنون و مهارت‌های ویژه آموزشی را به نحو مطلوب کسب کرده باشد. "عامل ترویج روستایی" نیز، که به عنوان آموزشگر روستا به فعالیت

مشغول است، از این امر مستثنی نیست. ولی علاوه بر دانش و مهارت‌هایی که در این باره در طول تحصیلات خود کسب کرده است، با علاقه و جدیت تمام، همواره فنون آموزشی را در خویش توسعه و بهبود می‌بخشد. برخی مهارت‌های ضروری شغل آموزشی عبارتند از:

۲۱ - آمادگی - عامل ترویج روستایی، آگاه است که آموزش‌های ترویجی، نوعی آموزش غیر رسمی و خارج از مدرسه محسوب می‌شوند. این آموزش‌ها بر پایه نیازهای فردی یا گروهی روستاییان طرح‌ریزی می‌گردند و ممکن است در هر زمان و در هر کجا ضرورت اجرا پیدا کنند. از این رو، وی همواره این آمادگی را دارد که در هر مکان (دفتر کار، مزرعه، دامداری، مسجد، کوچه ...) و در هر زمان، خدمات آموزشی لازم را به روستاییان ارائه نماید. از سوی دیگر، هنگامی که تصمیم می‌گیرد، یک برنامه آموزشی - ترویجی را اجرا نماید؛ قبل از شروع برنامه، با یک برنامه ریزی دقیق، طرح درس خود را تدوین و تمام تجهیزات و مواد آموزشی لازم را مهیا می‌کند. اگر بازدید علمی، آزمایش یک روش، نمایش حل یک مسأله و ... را انجام می‌دهد. برای انجام کلیه مراحل از آمادگی لازم برخوردار است و ...

۲۲ - استفاده از رسانه‌ها - عامل ترویج

روستایی برای انتقال دانش، مهارت و نگرش‌های نوین و مفید به روستاییان در هنگام آموزش و تدریس از رسانه‌های آموزشی: فیلم، اسلاید، پوستر، چارت، تخته سیاه و ... استفاده دقیق و منطقی به عمل می‌آورد. او آگاه است که رسانه‌های آموزشی، نقش مؤثری در تسریع و تسهیل یادگیری دارند. رسانه‌های آموزشی علاوه بر این که محملی برای انتقال بهتر و سریعتر پیام آموزشی هستند، یک وسیله ارتباطی مطلوب نیز می‌باشند. این مواد و وسایل، در واقع واسطه‌هایی آموزشی هستند که آموزشگر برای اثر بخشی و سودمندی فعالیت‌های خویش که همانا یادگیری بهتر می‌باشد، از آنها استفاده می‌کند و ...

۲۳ - استفاده از رهبران محلی - عامل

ترویج روستایی - بویژه در کشور ما - از نظر اجراء و

رسیدگی به وظایف و ایده‌های شغلی خود ممکن است، با کمبود وقت مواجه شود و برای انجام امور سازمانی، احتمالاً هزار چند گاهی در روستا حاضر نباشد و ... به هر دلیل، وی نیاز به یک یا چند جانشین، همکار، و یا معاون دارد، تا بتوانند، او را در انجام فعالیت‌های آموزشی - ترویجی یاری کنند. از این رو، او به انتخاب، تربیت و تشویق رهبران محلی همت می‌گمارد.

"عامل ترویج روستایی"، رهبران محلی را به مثابه، پل ارتباطی بین خود و روستاییان می‌داند و در این راه می‌تواند، جمعیت بیشتری را زیر پوشش فعالیت‌های ترویجی ببرد. از سوی دیگر، مسأله مهم این است که رهبران محلی، افرادی هستند که در روستا مورد احترام و پذیرش روستاییان قرار دارند و این امتیاز بزرگی برای عوامل ترویج است تا به مدد آنان روابط نزدیکتری با روستاییان داشته باشند و ...

۲۴ - تداوم یادگیری - عامل ترویج روستایی

می‌داند که یادگیری فرایند مستمر و مادام‌العمر است. بنابراین، هرگاه دانش، مهارت و پدیده‌ای نوین را که از طریق یک برنامه آموزشی - ترویجی به روستاییان می‌آموزد، در پایان آموزش، کار خود را پایان یافته تلقی نمی‌کند. زیرا معتقد است، تازمانی که روستاییان این مهارت و روش نوین را شخصاً در فرایند فعالیت‌های زندگی خویش به نحو مطلوب به کار نگیرند، هرگز کار آموزش به پایان نرسیده است. از این رو، از هنگامی که یک برنامه آموزشی - ترویجی پایان می‌پذیرد وی تمامی یادگیرندگان شرکت کننده در آن برنامه را تا مرحله به کارگیری دانش و مهارت مورد نظر ردیابی می‌کند و هرگاه ضروری باشد، از بازآموزی، جلسات رفع اشکال، هدایت و رهبری آنان چشم‌پوشی نمی‌کند و ...

۲۵ - تحرک - عامل ترویج روستایی، در هنگام

آموزش دارای تحرک و جنب و جوش است. وی بر این امر آگاه است که از ضروریات شغل آموزشی، ایجاد علاقه، انگیزه و برقراری ارتباط قوی با یادگیرندگان است. بدین ترتیب، از تمامی حرکات، رفتار و حواس خود - ارتباط غیر کلامی - برای انگیزش و یادگیری روستاییان به طور مطلوب، استفاده می‌کند. او در

● "عامل ترویج روستایی"، زبان و ادبیات فارسی را به خوبی می‌داند و به کار می‌گیرد. علاوه بر آن، در صورت غیر بومی بودن، تلاش می‌کند، لهجه محلی منطقه تحت فعالیت خود را یاد بگیرد. زیرا از این راه، برقراری ارتباط آسانتر و اثر بخش تر خواهد شد.

● "عامل ترویج"، به نیاز، عقاید و فرهنگ روستاییان و همچنین فلسفه، هدفها و قوانین ترویج، با دیدی مسؤولانه و محترمانه نگاه می‌کند و خود را متعهد می‌نماید که هر گونه برنامه و فعالیتهای آموزشی - ترویجی خویش را با آنها سازگار و هماهنگ کند. عامل ترویج، تلاش می‌کند، محیط را برای رشد و توسعه جامعه و نیز ارمغان یک زندگی مرفه برای روستاییان هموار کند و در بستر این حرکت، هیچ‌گاه یک عامل ناهنجار نباشد.

مراحل آموزش و تدریس، هنگام سخنرانی و... ایستادن در مقابل یادگیرندگان را ترجیح می‌دهد. چون این امر سبب می‌شود، در برقراری ارتباط با روستاییان موفق تر عمل کند و از امکانات آموزشی مانند: فیلم، تخته‌سیاه، ماکت و... بهتر بهره جوید. از حرکات دست و چشم و هر گونه عاملی که در برقراری ارتباط غیرکلامی مؤثر است، به بهترین وجه بهره‌برداری می‌کند و...

۲۶ - **دانش شغلی** - عامل ترویج روستایی، به خاطر دارد که اولین نقش وی طرح و اجرای برنامه‌های آموزشی - ترویجی، برای توسعه و کیفیت بخشیدن به زندگی، روستاییان است. وی ضمن آن که به فلسفه، هدفها و سیاستهای ترویج روستایی کشور آگاه است، خود را آموزشگر بزرگسالان می‌داند. براین اساس، دانش خویش را در زمینه‌های مختلف آموزشی مانند: تکنولوژی آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی، مدیریت آموزشی، روانشناسی تربیتی، روشها و فنون تدریس، ارزشیابی آموزشی و... ارتقاء می‌بخشد. او معتقد است که این دانش و مهارتها، رمز موفقیت یک آموزشگر محسوب می‌شوند و ...

۲۸ - **روش آموزش** - عامل ترویج روستایی برای اشاعه و انتقال دانش و فنون نوین به روستاییان، از روشها و فنون گوناگون آموزشی استفاده می‌کند. وی آگاه است که در فرایند آموزش، چیزی به عنوان بهترین روش و تکنیک آموزشی وجود ندارد. اما با توجه به هدفهای آموزشی، ویژگیهای یادگیرندگان، شرایط و امکانات برای آموزش یک مطلب می‌توان روشهای مطلوب آموزشی انتخاب و اجرا کرد.

۲۷ - **دموکراسی** - عامل ترویج روستایی، فردی معتقد به دموکراسی و آزاد منشی است. عامل ترویج، هرگز فعالیتهای آموزشی - ترویجی خود به

مناسب برای آموزشهای ترویجی عبارتند از: روش اکتشافی (حل مسأله)، نمایشی، مباحثه، گفتگو و تبادل نظر، آزمایش، بازدید علمی، آموزش عملی و... یکی از مهمترین و سودمندترین روشهای آموزشی، روش آموزش عملی است. بزرگسالان چیزی را که بتوانند در عمل انجام دهند، یاد می‌گیرند و از سخنرانی‌های طولانی خسته می‌شوند. بنابراین یادگیری از طریق عمل، یک روش مطلوب برای فعالیتهای آموزشی ویژه بزرگسالان است و...

۲۹ - **مدیریت** - عامل ترویج روستایی، از یک سو، در فرایند آموزشهای ترویجی یک مدیر آموزشی است و از سوی دیگر، یک مدیر سازمانی نظام ترویج در عرصه روستا می‌باشد. از این رو، برای کلیه فعالیتهای آموزشی - ترویجی خود برنامه‌های روزانه، هفتگی، ماهیانه و سالیانه تنظیم می‌کند. وی اصول و مراحل برنامه‌ریزی را، اعم از تصمیمگیری، طرح‌سازماندهی، نظارت و ارزشیابی نتایج را در عمل به کار می‌گیرد و از بازخورد نتایج، برای اصلاح و تجدید نظر برنامه‌های خویش، استفاده مطلوب می‌کند و...

۳۰ - **مشاوره** - عامل ترویج روستایی، از جمله افرادی است که به طور متعارف مورد پذیرش روستاییان قرار گرفته‌است. رفتار و منشهای انسانی در او به آن حد توسعه یافته‌اند که روستاییان از وی به عنوان یک الگوی انسانی یاد می‌کنند. بدین ترتیب هرگاه آنان در هر زمینه‌ای دچار مشکل شوند، در صورتی که قادر به حل آن نباشند یا بخواهند راه حل بهتری برای مسائل خویش بیابند، به "عامل ترویج" مراجعه می‌کنند. "عامل ترویج" می‌داند که باید به فنون مشاوره کاملاً مسلط باشد و از اطلاعات لازم در زمینه‌های روانشناسی و جامعه‌شناسی نیز برخوردار باشد. وی زمانی که در مقام مشورت قرار می‌گیرد، فردی صادق، همدرد، دلسوز، رازدار و... است و مشکل روستاییان را مشکل خود می‌داند و...

وظایف سازمانی

"عامل ترویج روستایی"، یک عضو نظام ترویج

است. او همانند کارکنان سازمانهای دیگر، برای اجرای فرامین و تحقق هدفها، سیاستها و دستورات سازمان متبوع خویش، تلاش فراوان می‌کند و رفتار خود را بر اساس معیارهای سازمانی تنظیم می‌نماید. از جنبه دیگر، از آنجا که نظام ترویج روستایی، یک نظام اجتماعی است؛ پس وی عاملی است که برای توسعه جامعه کار می‌کند و در حقیقت جامعه ساز است. بنابراین فردی است که در متن جامعه روستایی و برای توسعه و پیشرفت آن گام برمی‌دارد و در حقیقت، از گروه "مهندسان اجتماعی" محسوب می‌شود. بدین ترتیب، باید ارتباط تنگاتنگ با مردم روستا داشته باشد و بر فعالیتهای جامعه شناختی خود بیفزاید. زیرا تنها از این طریق می‌تواند به هدفهای سازمانی خود جامعه عمل ببوشاند. برخی فعالیتهای سازمانی "عامل ترویج روستایی" عبارتند از:

۳۱- ارتباط با مؤسسات - عامل ترویج روستایی برای بزرگسالان روستایی فعالیت می‌کند. او همواره در تلاش است، اطلاعات نظری و تجربی خود را درباره بزرگسالان افزایش دهد و حاصل تجارب خود را نیز به نظام ترویج و سایر مؤسسات منعکس سازد. از این رو، با سازمانهای آموزشی ویژه بزرگسالان، مانند: سازمانهای سوادآموزی و... ارتباط برقرار می‌نماید و در سمینارها و کنفرانسهای مسائل بزرگسالان نیز فعالانه شرکت می‌کند. به این وسیله شناخت خود را از خصیصه‌های بزرگسالان افزایش می‌دهد. همچنین با ارائه گزارش، مقاله و سخنرانی، تجارب خود را نیز به دیگر مؤسسات ویژه بزرگسالان منتقل می‌سازد و...

۳۲- ارتباط سازمانی - عامل ترویج روستایی، در واقع یک کارگزار نظام ترویج است. او تلاش می‌کند، سیاستها و هدفهای نظام ترویج را به نحو مطلوب درک کند و برای توسعه روستا و روستاییان به کارگیرد. بر این اساس، وی همواره بر آن است، ارتباط خویش را با نظام سازمانی - اداری - مستحکم کند. به این منظور کوشش می‌کند:

- اصول، مقررات و سیاستهای نظام ترویج را در کوتاهترین زمان بدست آورد تا رهنمودی برای

برنامه‌ریزیهای محلی وی باشند.
- با سایر همکاران و کارگزاران ترویج، ارتباط منطقی برقرار می‌کند و در گردهماییها، سمینارها و... با آنان به تبادل نظر می‌پردازد.
- در فعالیتهای مشارکتی و اجتماعی نظام ترویج روستایی، فعالانه، شرکت می‌جوید.
- و...

۳۳- برنامه‌ریزی - عامل ترویج روستایی، گرچه در تمام فعالیتهای فردی و اجتماعی خویش را از اصول برنامه‌ریزی بی‌روی می‌کند، ولی برای فعالیتهایی که از نظام ترویج به وی ابلاغ می‌گردد، سعی دارد، عملیات اجرایی خویش را با برنامه‌ریزیهای نظام ترویج، منطبق سازگار کند. تهیه جدول برنامه‌های سالیانه، فصلی و هفتگی، تقویم آموزشی، برنامه‌های ارتباطی و شغلی، شرکت در کنفرانس و سمینارهای آموزشی و ترویجی، مطالعات محلی و... از مهمترین مواردی است که "عامل ترویج"، بر یک بنیان برنامه‌ریزی شده، به انجام آنها اقدام می‌ورزد و...

۳۴- پیگیری - عامل ترویج روستایی "خصیصه" پیگیری را در کلیه امور آموزشی و ترویجی خویش به کار می‌گیرد. همچنین امور محوله و هدفهای سازمانی را، تا رسیدن به نتایج قطعی همواره پیگیری می‌کند. ارزشیابی برنامه‌های ترویجی و پیگیری نتایج برنامه‌های آموزشی و کمک به روستاییانی که در انجام فعالیتهای مورد نظر توانایی لازم را کسب نکرده‌اند، از آن جمله هستند. وی از طریق مکاتبه، مسافرت، ملاقات، بازدید و... نتایج کار خویش را برای تحقق اهداف سازمانی پیگیری می‌نماید و...

۳۵- تشخیص نیاز - عامل ترویج روستایی به این امر آگاه است که یکی از وظایف سازمانی وی، انعکاس نیازهای آموزشی - ترویجی روستاییان به نظام ترویج است. تا در سیاستگذاری و برنامه‌ریزیها، مورد عنایت قرار گیرند. از این رو، همواره آمار، اطلاعات و داده‌های جمعیتی و نیز گزارشهای اقتصادی - اجتماعی و تخصصی را که درباره منطقه

فعالیت خویش منتشر می‌شوند، برای استفاده مناسب دقیقاً مطالعه می‌نماید و نسخه‌ای از آنها را به سازمان خویش ارسال می‌کند. همچنین برای تشخیص نیازهای روستاییان به بازدید، مشاهده، شرکت در مراسم مذهبی و ملی و مطالعه کلیه فعالیتهای روستاییان می‌پردازد. با آنها صحبت می‌کند و پای درد دل‌های آنان می‌نشیند، تا نیازهای آموزشی و مشکلات و مسائل و گرایشات آنان را تشخیص دهد و برای برنامه‌ریزیهای محلی و کلان به سازمان مرکزی خود منعکس سازد و...

۳۶- حفظ و نگهداری امکانات - عامل ترویج روستایی به عنوان یک کارگزار نظام ترویج روستایی، اصول اداری و علمی را به طور دقیق رعایت می‌کند. وی در حفظ و نگهداری صحیح امکانات، تجهیزات، اموال و... که در اختیار دارد کوشاست. برخی از اقدامهایی که در این مورد انجام می‌دهد، عبارتند از: - آرشو صحیح رسانه‌های آموزشی، تجهیزات، اسناد و مدارک علمی و اداری، نشریات و...

- تعمیر و تجهیز محل کار و اماکن و تأسیساتی که در اختیار دارد و پیش‌بینیهای مناسب برای توسعه در آینده.

- سرویس و نگهداری مطلوب وسائل سمعی - بصری و...

- تهیه دفتر اموال، تجهیزات و... مطابق اسلوبهای صحیح اداری، برای بازیافت سریع اطلاعات و آمار در مواقع ضروری و...

۳۷- رهبری جوانان روستایی - عامل ترویج روستایی به جوانان روستایی به مثابه آینده‌سازان روستا نگاه می‌کند. حل مشکلات و مسائل و نیز راهنمایی و ارشاد آنان را برای توسعه و پیشرفت جامعه مهم می‌شمارد. "عامل ترویج"، یکی از عوامل راهنمایی‌کننده جوانان روستایی برای انتخاب شغل مناسب است. دیدار با جوانان روستایی، ایجاد تشکلهای گروهی، طرح و اجرای برنامه‌های آموزشی برای آنان را، از جمله وظایف خود تلقی می‌کند. برخی دیگر از فعالیتهای "عامل ترویج" در این باره عبارتند از:

- راهنمایی جوانان روستایی در امور تحصیلی، خانوادگی، اجتماعی، انتخاب شغل و...

- طرح و برگزاری ملاقات با والدین برای بحث و تبادل نظر، پیرامون مسائل و مشکلات فرزندان آنها. - کمک به جوانان برای پیشبرد هدفها و آرمانهای آنان در زندگی.

- برنامه‌ریزی و اجرای مسافرت‌های علمی تفریحی و زیارتی برای آشنایی با جامعه و تفکرات اجتماعی.

- همکاری فعال با مدیران و کارگزاران سازمانهای مستقر در روستا، برای برپایی گردهماییهای ویژه تربیت و پرورش والدین و فرزندان. - جلب مشارکت جوانان در اجرای برنامه‌های توسعه روستا و...

۳۸- گزارش نویسی - عامل ترویج روستایی از رهیافتهای نتایجی که در اجرای فعالیتهای آموزشی ترویجی کسب کرده‌است؛ گزارشی لازم را تهیه می‌کند و به ستاد متبوع ارائه می‌دهد. از بازدیدها، برنامه‌های آموزشی، مسافرت‌های علمی، وظایف اداری و... گزارشهای ماهانه، فصلی و سالیانه تهیه می‌کند و نسخه‌ای به‌نظام ترویج تسلیم می‌کند و... بدین ترتیب باید، اصول گزارش نویسی را کاملاً بداند و درانجام وظایف سازمانی خویش به نحوی مطلوب به کار گیرد و...

خودسازی

دنیای امروز ما، دنیایی متحول و پیچیده‌است، تولید دانش و اطلاعات بشر، شتاب عجیبی دارد و لحظه به لحظه بر حجم آن افزوده می‌شود. تا آنجا که این رخداد، کشورهای مختلف را وادار کرده است، همواره ساختار اجتماعی خود را متحول و با آهنگ و تأثیرات آن سازگار سازند. امروزه، حتی برخی از کشورهای پیشرفته در این فکرند که برای مدارک تحصیلی دانشگاهی خود، تاریخ اعتبار تعیین کنند و...

مهمترین وظایف عامل ترویج (در عرصه آموزش)، انتقال اطلاعات و دانش است. چون وی یکی از اجزاء سیستم ترویج است و نوآوری و تغییر را ترویج

می‌کند. براین اساس، عامل ترویج برای رسیدن به هدفهای مزبور، باید به طور مداوم دانش و اطلاعات خود را با آخرین، مفیدترین، و کاربردی ترین علوم و فنون، روشها، تکنولوژیها، نتایج تحقیقات و... هماهنگ و "به روز" سازد تا حرفی تازه برای روستاییان داشته باشد. برخی فعالیتهایی که برای ارتقاء دانش و بینش عامل ترویج روستایی لازم است، به شرح زیر می‌باشد:

۳۹- ارتقاء دانش شغلی

روستایی برای ارتقاء دانش و بینش خود، برای هر چه بهتر برگزار کردن فعالیتهای آموزشی - ترویجی، از هیچ کوششی فرو گذاری نمی‌کند. او پیوسته در صدد است، فرصتهای آموزشی لازم را به دست آورد و بر آن اساس، دانش و مهارتهای آموزشگری خود را توسعه و تقویت نماید. برای این کار به فعالیتهای اقدامی زیر مبادرت می‌ورزد:

در کلیه دوره‌های آموزش ضمن خدمت با علاقه وافر شرکت می‌جوید.

- در تمامی سمینارها، کنفرانسها و جلسات آموزشی - ترویجی، فعالانه شرکت می‌جوید.

- برای مطالعه آخرین اطلاعات و رویدادهای آموزشی و پرورشی به کتابخانه‌ها مراجعه می‌کند.

- برای کسب اطلاعات جدید و آخرین یافته‌های تربیتی یا سازمانهای آموزشی و پرورشی، به طور مداوم ارتباط برقرار می‌کند.

- به برنامه‌های آموزشی و پرورشی رادیو و تلویزیون و دیگر وسایل ارتباط جمعی، توجه و دقت می‌کند.

- در گردهماییهای ویژه مسائل آموزشی و پرورشی حضور فعال دارد.

- ارزشیابی از فعالیتهای آموزشی - ترویجی خویش را انجام داده، نتایج را با علاقه مندی تمام به کار می‌گیرد. (خود ارزشیابی)

- برای بررسی مسائل آموزشی و پرورشی و بویژه مشاهده روشهای آموزشی و مدیریت آموزشی، و... به مسافرت‌های علمی و بازدید از مراکز آموزش عملی و مدارس و دانشگاهها اقدام می‌ورزد و ...

۴۰- ارتقاء دانش تخصصی

ترویج روستایی برای رشد و توسعه دانش و مهارتهای تخصصی خود، در قلمرو علوم و فنون کشاورزی، جامعه شناسی روستایی و روانشناسی اجتماعی و ... تلاش خود را مبذول می‌دارد. وی بر این اعتقاد است، چنانچه نتواند به نیازهای علمی و آموزشی روستاییان پاسخ گوید. قطعاً مانعی بر سر راه پیشرفت آنها خواهد شد. از این رو، به روشهای گوناگون، خود را با آخرین اطلاعات و پیشرفتهای روز ایران و جهان تجهیز می‌کند. برخی از فعالیتهایی که وی برای تحقق هدف مزبور انجام می‌دهد، عبارتند از:

- ادامه تحصیل، از طریق شرکت در برنامه‌های آموزش رسمی در دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی (ضمن خدمت)

- مطالعه کتب، نشریات، مجلات و پژوهشنامه‌های تخصصی.

- شرکت در گردهماییهای علمی (سمینارها، کنفرانسها و...)

- بازدید و مسافرت علمی برای بالابردن اطلاعات علمی.

- نوشتن مقاله، کتاب، نشریه و ارسال به دانشگاهها و... برای اظهار نظر و چاپ در مجلات و مطبوعات.

● پی نوشتها:

۱- اصطلاح "عامل ترویج روستایی" را از استاد بزرگوار آقای اسماعیل شهبازی به عاریت گرفته‌ام.

۲- یارسا، محمد. زمینه روانشناسی. صفحه ۲۵

۳- interaction

۴- Efficiency

۵- Symbol دکتر محمد یارسا در کتاب زمینه روانشناسی صفحه ۱۵۲ می‌گوید: نماد عبارت از چیزی، نشانه‌ای... است که به منزله واقعیتی ذهنی، معنوی، و اخلاقی می‌باشد. چنانکه شیر نماد شجاعت است و کبوتر نماد صلح است.

همچنین دکتر باقر ساروخانی در کتاب جامعه شناسی ارتباطات صفحه ۲۰ می‌گوید: نماد جلوه‌ای است عینی که واقعیت مجردی را محسوس می‌دارد. به عبارت دیگر نماد نشان یا علامتی است که برای تجسم واقعیتی غیر مادی به کار می‌رود... نماد قراردادی است. نماد در جهت هدفی خاص و برای ارائه پیام یا معنایی ویژه وضع می‌شود، پس عمده‌ی است.

۶- Pattern نکته بدیهی آن است که ارمغان چنین الگویی نصیب کسانی می‌گردد، که می‌خواهند این شغل را انتخاب کنند و یا شاعلیتی که در حال حاضر نیاز به الگویی دارند تا بر اساس آن رفتار خود را تنظیم و توسعه دهند. حتی به تعبیری این الگو می‌تواند،

● بقیه در صفحه ۶۱

خویش را به کالاهای اساسی و ... دهند. براساس این مفهوم و با عنایت به اطلاعات مندرج در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود که برخلاف مبنای فوق، اتفاق جالب توجهی در الگوی مصرف رخ داده است. به طوری که علیرغم کاهش قدرت خرید (جدول شماره ۳) سهم هزینه‌های خوراکی از ۴۰/۷ درصد در بودجه خانوارهای شهری به ۳۳/۶ درصد (جدول شماره ۲) کاهش یافته است که در مقابل سهم مسکن، آب، سوخت، روشنایی، درمان و بهداشت، لوازم و اثاث خانه و تفریحات و تحصیل از بودجه خانوار در فاصله سالهای ۱۳۶۳ و ۱۳۷۲ افزایش یافته است. از آنجایی که خوراک از جمله کالاهای اساسی تلقی می‌گردد، برخلاف افزایش قیمت محصولات فوق و کاهش قدرت خرید و رقیق شدن سیستم سهمیه‌بندی کالاهای اساسی و افزایش شاخص بهای عمده‌فروشی به قیمت ثابت سال ۱۳۶۱، اقلامی همچون گوشت، مرغ، ماهی از ۲۶۵/۳ در سال ۱۳۶۳ به ۶۴۱/۲ در سال ۱۳۷۲ و افزایش شاخص برای عمده‌فروشی لبنیات و تخم‌مرغ از ۲۵۹/۵ در سال ۱۳۶۳ به ۶۵۵/۲ در سال ۱۳۷۲ (گزارش اقتصادی و ترازنامه سالهای مختلف، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) با مصرف این فرآورده‌ها در سبد مصرفی خانوارهای شهری، کاهش یافته است که ارقام فوق بیانگر این واقعیت است که ترجیحات مصرفی خانوارهای شهری، دچار تغییرات اساسی شده است و الگوی مصرف خانوارهای شهری در استفاده از سایر اقلام مصرفی، نسبت به مواد خوراکی مواجه با تغییراتی به نفع آنان شده است.

خلاصه و نتیجه‌گیری

بدین ترتیب با عنایت به مطالب فوق، نتایج گزارش حاضر را می‌توان به شرح زیر خلاصه نمود:

۱ - آمار مقدار مصرف کالاهای اساسی منتج از نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری کشور سال ۱۳۶۳ که توسط بانک مرکزی در نشریه روند، درج شده است، قابل اعتماد نمی‌باشد.

۲ - آمار روند مصرف برخی اقلام در فاصله سالهای ۷۲ - ۱۳۶۳ کاهش و برخی اقلام افزایش

یافته است، لذا، نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری در خصوص روند مصرف نیز به شکلی که در جدول شماره ۶ مقاله نشریه روند ذکر شده قابل اعتماد نبوده است و صحیح نمی‌باشد، لیکن می‌توان وجود تغییرات و جایجایی در الگوی مصرف مواد غذایی خانواده را در فاصله سالهای فوق پذیرفت.

مآخذ و منابع

- ۱ - مرکز آمار ایران - سالنامه آماری سال ۱۳۷۰ و ۱۳۷۲
- ۲ - اداره آمار اقتصادی - بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۳ - نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران سال (۱۳۶۳ - ۱۳۷۲) بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۴ - نتایج بررسی بودجه خانوار در مناطق شهری ایران سال ۱۳۶۳ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
- ۵ - شرکت سهامی گوشت کشور، مدیریت طرح و برنامه
- ۶ - همان مآخذ
- ۷ - همان مآخذ
- ۸ - وزارت جهاد سازندگی، معاونت طرح و برنامه
- ۹ - آمار بازرگانی کشور طی سالهای مختلف - کمرک جمهوری اسلامی ایران
- ۱۰ - مآخذ شماره ۳
- ۱۱ - نتایج تفصیلی آمارگیری از هزینه و درآمد خانوار روستایی مرکز آمار ایران و همچنین مآخذ شماره ۳
- ۱۲ - جدول شماره ۱ و ۱۱ و ۱۲ همین گزارش
- ۱۳ - جدول شماره ۹ و ۱۰ همین گزارش
- ۱۴ - ستاد سیع اقتصادی وزارت بازرگانی (نامه شماره ۵۹۸۵ مورخه ۷۴/۸/۲)
- ۱۵ - مآخذ شماره ۵
- ۱۶ - مآخذ شماره ۳، نشریه شماره ۱۶ و ۱۷، سال پنجم
- ۱۷ - جدولهای شماره ۱ و ۹ و ۱۰ همین گزارش

بقیه از صفحه ۳۷

مدیران و برنامه‌ریزان را در ارزیابی و ارزشیابی‌های مورد نظریاری کند و همچنین در انتخاب عوامل ترویج برتر و نمونه مورد استفاده قرار گیرد. از سویی دیگر، این الگو می‌تواند، مبنایی نیز برای آموزشهای ضمن خدمت آنان محسوب شود و...

منابع:

- ۱ - شهبازی، اسماعیل. توسعه و ترویج روستایی موسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران. تهران ۱۳۷۲
- ۲ - ساروخانی، باقر. جامعه شناسی ارتباطات. انتشارات اطلاعات. تهران. ۱۳۷۳
- ۳ - پارسا، محمد. زمینه روانشناسی. انتشارات بعثت. تهران. ۱۳۷۲
- ۴ - شهبازی، اسماعیل. مقدمه‌ای بر آموزش و ترویج و توسعه شیوه‌های نوین در روستاها. انتشارات دانشکده کشاورزی و دامپروری رضائیه. تهران. ۱۳۵۴
- ۵ - برتون، سوان سون. مرجع ترویج کشاورزی. ترجمه دکتر اسماعیل شهبازی و مهندس احمد حجاران. انتشارات سازمان ترویج کشاورزی. تهران. ۱۳۷۰
- ۶ - جورج - اچ - اکسین. رهنمودی برهانیهای بدیل ترویج ترجمه: دکتر اسماعیل شهبازی. انتشارات سازمان ترویج کشاورزی. تهران. ۱۳۷۰
- ۷ - کرمی، عزت‌الله... و فانی، سیدابوطالب. بررسی نظریه پردازیه در ترویج کشاورزی. انتشارات معاونت ترویج و مشارکت مردمی. جلد اول و دوم. تهران. ۱۳۷۳
- ۸ - ... و تمامی کتابها، مقالات، شنیده‌ها و تجاربی که تاکنون به آنها دست یافته‌ام.

